

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від _____
(протокол № _____)

Силабус
навчальної дисципліни
Арт-терапія
2025-2026 навчальний рік

Освітньо-професійна програма: Психологія.
Спеціальність: 053 Психологія
Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Рівень вищої освіти: I рівень

Викладач (і)	Кочерга Євгенія Володимирівна
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/fppom/structure-fppom/kaf-psihologiya/composition-kaf-psihologiya/gorecka/
Контактний тел.	0688688089
Е-mail викладача:	blagomir2013@gmail.com
Графік консультацій	За індивідуальним графіком

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	16	12	62	залік

Семестр: весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: Арттерапія, терапія мистецтвом, терапія образотворчим мистецтвом, мандалотерапія, казкотерапія, терапія метафоричними асоціативними картами (МАК), медіаарттерапія, фототерапія, пісочна терапія, екоарттерапія, бібліотерапія.

Мета та предмет курсу: ознайомлення здобувачів із сучасними підходами у сфері терапії мистецтвом, представленими у вітчизняній та зарубіжній психології; формування уявлень про основні форми, методи й техніки арттерапевтичної роботи; оволодіння базовими принципами організації психотерапевтичних і психокорекційних процесів, пов'язаних із творчим самовираженням клієнта..

Предмет вивчення арттерапії: арттерапія як напрям психологічної допомоги, що включає методи, засоби та техніки терапії мистецтвом у роботі з особистістю..

Компетентності та програмні результати навчання:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	Загальні	- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; - здатність застосовувати набуті знання у	<i>Знати:</i> - завдання та основні поняття навчальної дисципліни; - основні психологічні шляхи вирішення ключових проблем особистості, яка

		практичних ситуаціях професійної діяльності психолога.	перебуває у важкій життєвій ситуації або переживає кризу. <i>Вміти:</i> - здійснювати аналіз, синтез, узагальнення, інтерпретацію наукової інформації; - самостійно розбиратися в постановці і вирішенні проблем, пов'язаних з наданням психологічної допомоги.
	Фахові	- знання категоріально-понятійного апарату арт-терапії; - уміння організувати та надавати психологічну допомогу; - здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримання норм професійної етики.	<i>Знати:</i> - основні категорії і поняття арт-терапії; - системне уявлення про особливості арт-терапевтичного процесу; <i>Вміти:</i> - продемонструвати уміння використовувати методи арт-терапії в роботі з різними категоріями клієнтів; - дотримуватися принципів професійної етики.

Зміст курсу:

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні питання арт-терапії

Тема 1. Арттерапія як напрям психологічної допомоги. Вступ до арттерапії. Поняття та предмет арттерапії. Історія становлення арттерапії. Основні напрями та форми арттерапії. Місце арттерапії в системі психологічної допомоги. Сучасні тенденції розвитку арттерапії.

Тема 2. Методологічні та психотерапевтичні основи арттерапії. Психотерапевтичні концепції арттерапії. Методологічні засади арттерапії. Фактори психотерапевтичного впливу. Етапи арттерапевтичного процесу. Арттерапевтичний простір та матеріали. Етичні принципи та обмеження застосування арттерапії.

Змістовий модуль 2. Практикум з арт-терапії

Тема 3. Терапія образотворчим мистецтвом. Терапія образотворчим мистецтвом як базовий метод арттерапії. Психологія кольору, форми та композиції. Проективні та ресурсні можливості малюнка. Техніки роботи з образотворчими матеріалами. Особливості застосування методу в роботі з дітьми та дорослими.

Тема 4. Мандалотерапія. Мандала як символ внутрішньої цілісності та Самості. Види мандал у арттерапії. Техніка створення мандали. Алгоритм арттерапевтичного аналізу мандал. Колір і системи кольорів у мандалах. Символи та композиція мандали.

Тема 5. Казкотерапія. Казкотерапія як метод символічної роботи. Теоретичні засади казкотерапії. Жанри та типи терапевтичних казок. Алгоритм створення терапевтичної казки. Основні методи роботи з казковими образами. Можливості застосування казкотерапії у психологічній практиці.

Тема 6. Медіарттерапія. Медіарттерапія як сучасний напрям арттерапії. Психологічні функції медіаобразів. Фототерапія, колаж, відео- та цифрові техніки. Використання медіарту в психологічній роботі. Етичні аспекти застосування медіарттерапії.

Тема 7. Пісочна терапія. Історія та теоретичні засади пісочної терапії (sandplay). Організація пісочного простору. Основні принципи пісочної гри. Символіка та композиція пісочних образів. Підходи до інтерпретації пісочних картин. Можливості та обмеження методу.

Тема 8. Екоарттерапія. Екоарттерапія як напрям арттерапевтичної практики. Принципи взаємодії людини з природним середовищем. Використання природних матеріалів в арттерапії. Екоарттерапія як ресурсний і стабілізаційний метод. Застосування екоарттерапії в умовах стресу та криз.

Методи навчання: Поєднання традиційних і нетрадиційних методів навчання з використанням інноваційних технологій: лекції (тематична/проблемна), практичні, пояснення, опитування, ілюстрування, проблемна бесіда, тестування, метод ситуацій, дискусія, «мозковий штурм», робота в малих групах та ін.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Своєчасне виконання самостійної роботи є обов'язковим. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) відбуваються на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти дотримуються правил академічної доброчесності згідно Положення про академічну доброчесність у БДПУ. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу. У будь-якому випадку здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: Вивчення курсу потребує використання проектору, екрану, офісних програм призначені для основної маси користувачів.

Система оцінювання та вимоги:

Таблиця оцінювання

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	X (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

При оцінюванні кожного змістового модуля враховуються такі основні елементи навчальної діяльності студента:

- 1. Відповідь на практичному занятті максимально 2 бали.**
- 2. Виконання самостійної роботи максимально 3 бали.**
- 3. Написання тестового контролю за темою до 2 балів.**

1. *Бали за участь та відповіді на практичному занятті:*

2 бали отримує студент, який виявив всебічні, систематичні і глибокі знання навчально-програмового матеріалу теми, послідовно та логічно, у повному обсязі розкрив зміст питання, вільно володіє термінологією, орієнтується у попередньому матеріалі, правильно відповідає на додаткові питання, робить висновки.

1.5 бали отримує студент, який виявив повне знання навчального матеріалу теми, послідовно та логічно, розкрив зміст питання, вільно володіє термінологією, правильно відповідає на додаткові питання, робить висновки.

1 бал отримує студент, який виявив певні знання навчального матеріалу теми, розкрив зміст питання, але не послідовно й не в повному обсязі, володіє термінологією, не завжди правильно відповідає на додаткові питання, має труднощі у формулюванні висновків.

0.5 балів отримує студент, який виявив прогалини у знаннях навчально-програмного матеріалу теми, припускає помилки у розкритті змісту питання, має труднощі у розкритті змісту термінів, формулюванні висновків, не орієнтується у попередньому матеріалі.

2. *Бали за виконання самостійної роботи з теми (максимально 3 бали):*

2 бали – повне, логічне розкриття теми самостійної роботи.

1 бал – формулювання висновків.

3. *Написання тестового контролю з теми: від 0 до 2 балів.*

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні

1. Арт-терапія : навчальний посібник / уклад. В. І. Станішевська. Умань : ВПЦ «Візаві», 2022. 172 с.

2. Ільченко І. С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.

3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.

4. Колпакчи О. С. Арт-терапія: курс лекцій : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2018. 288 с.

5. Сорока О.В. Арт-терапія в соціальній сфері. Курс лекцій. Тернопіль : ТДПУ, 2008. 86 с.

6. Техніки арттерапії в роботі кризового психолога з цивільним населенням в умовах війни: навч.-метод. посіб. / Г. Красіна, К. Гавриловська, Н. Гурець [та ін.]; за ред. Г. Красіної, К. Гавриловської. Харків : Видавець ФОП Захаренко В. В., 2023. 106 с.

Додаткові

1. Арттерапія в роботі психолога: інноваційні підходи : зб. матер. V Всеукр. наук.-практ. конференції, 23–27.10.2023 / уклад. О.Е. Жосан. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 140 с.

2. Арттерапія для дітей. 78 технік для підтримки та відновлення: метод. посіб. / за ред. Т. Курганської Київ : ТОВ «7БЦ», 2025. 244 с.

3. Арттерапія з військовими у часи війни : методичний посібник / за заг. ред. О. Вознесенської, Л. Галіциної, М. Перун. Київ : ФОП Назаренко Т. В., 2025. 324 с. : іл.

4. Бідник А. Кочерга Є. Підготовка майбутніх вчителів до використання арттерапевтичних практик у роботі з підлітковими конфліктами. *Формування готовності до інноваційної професійної діяльності майбутніх фахівців: теорія і практика* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Запоріжжя, 16.05.2025) / за ред. А. С. Лесик, К. Ю. Петрик, Н. М. Щербакової. Запоріжжя : БДПУ, 2025. С. 207–209.

5. Вознесенська О. Л., Подкоритова Л. О. Цілющі сили природи: еко-арттерапія. Київ : ФОП «Назаренко Т.В.», 2021. 188 с.
6. Дьоміна Г. А. ЗенАрт. Інтуїтивний малюнок. Київ : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2021. 96 с.
7. Кочерга Є. Арттерапія як елемент процесу формування soft skills майбутніх психологів. *Розвиток гнучких умінь (soft skills) у процесі освітньої діяльності : теорія і практика* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Глухів, 20 лютого 2025 року) / за науковою редакцією д-ра пед. наук, професора Бірюк Людмили Яківни. Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2025. С. 179–181.
8. Кочерга Є. В. Архетип матері як ресурс психологічної підтримки у професійній підготовці майбутніх фахівців допоміжних професій. *Theoretical and practical application of the results of modern science : Scientific multidisciplinary monograph*. USA : International Center for Science and Social Transformation (isst.co.ua), 2025. С. 270–274.
9. Кочерга Є. Можливості використання арттерапевтичних вправ для психологічної підтримки майбутніх вчителів початкових класів. *Нові педагогічні виміри професійного розвитку майбутніх учителів: сучасні реалії та виклики*: матер. Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (15 листопада 2024 р., Бердянський державний педагогічний університет) / за ред. доц. А. Лесик, доц. Л. Чемоніної. Запоріжжя, 2024. С. 89–93. URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/4386>
10. Кочерга Є. Штучний інтелект як допоміжний засіб в арттерапевтичній роботі. *Простір арттерапії: вектори зцілення у часи війни: матеріали XXII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (21–23 березня 2025 р.)* / [за наук. ред. О.Л. Вознесенської, Л.О. Подкоритової]. Київ: Талком, 2025. С. 42–45. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744961/1/Art%20Therapy%20Space-22%20Proceedings%20%282025%29.pdf#page=43>
11. Кочерга Є.В., Доманова В.-В. О., Захов Д.Г. Штучний інтелект як допоміжний засіб у психологічній роботі. *Кіберпсихологія в інформаційному суспільстві: підтримка, навчання, розвиток*: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (19.05.2025-19.06.2025, м. Київ). 2025. URL: https://newlearning.org.ua/sites/default/files/tezy/2025/Kocherha_Yeuheniia_2025.pdf
12. Митрофанова-Керсанова Л. А., Кочерга Є. В., Яковліва О. П., Яременко Л. Г., Сауріна О. І. Арттерапія в контексті соціально-педагогічної підтримки та реабілітації особистості. *Перспективи та інновації науки*. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2025. № 5(51). С. 2108–2124. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)).
13. Орловська О. А. Казкотерапія як метод символ-драми в роботі психолога та соціального працівника : Навч.-метод. посіб.; Навч.-наук. гуманітар. ін-т Тавр. нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського, Каф. психології, соц. роботи та педагогіки. Київ : Гельветика, 2020. 162 с. : мал.
14. Простір арттерапії: місце особистості в часи суспільних трансформацій: матеріали XIX Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Київ, 17–18 червня 2022 р.) / [за наук. ред. О.Л. Вознесенської, О.М. Скар]. Київ, 2022. 203 с.
15. Творча багатовимірність простору арттерапії: матеріали Міжнародного науково-практичного семінару (30 жовтня 2025 р.) / за наук. ред. Л. Галіциної, Є. Кочерги, Л. Подкоритової. Київ: ГО «Асоціація арттерапії», Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2025. 98 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747336/>
16. Сабліна Н. АРТтерапія у роботі з військовими та їх родинами. Київ : Видавництво «Каравела», 2023. 108 с.
17. Сила незламності: техніки підтримки та відновлення : метод. посіб. / за ред. Т. Курганської. Київ : ТОВ «7БЦ», 2025. 208 с.

18. Тараріна О. Практикум з консультування. Арт-рішення. Київ : «Астамір-В», 2025. 88 с.

19. Тараріна О. Супервізія в арт-терапії : складні випадки та делікатні теми в роботі психолога : наук.-метод. посіб. / Олена Тараріна ; пер. укр. Т. Щегельської. Київ : АСТАМІР-В, 2023. 352 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://library.bdpu.org.ua/> Бібліотека БДПУ
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека імені В. І. Вернадського
3. <http://nplu.org/> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого
4. <https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>
Електронна бібліотека «УКРАЇНКА»
5. <https://zounb.zp.ua/> Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека
6. <https://kdket.lcloud.in.ua/ebook/224> Навчальна хмара. Електронні підручники.